

Sygn. akt I ACa 552/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 września 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Lucyna Świdorska - Pilis (spr.)
Sędziowie :	SA Joanna Kurpierz SO del. Tomasz Ślęzak
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 12 września 2012 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa J. Z.

przeciwko K. K.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 19 stycznia 2011 r., sygn. akt I C 748/09

1) oddala apelację;

2) zasądza od pozwanej na rzecz powoda 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

I ACa 552/12

UZASADNIENIE

Powód J. Z. wnosił o uznanie za bezskuteczną w stosunku do niego umowy darowizny z dnia 29 kwietnia 2009 roku zdziałanej przez pana M. K. (1) na rzecz jego żony K. K., dotyczącej darowizny udziału 1/2 nieruchomości położonej w T. przy ul (...), celem zaspokojenia wierzytelności powoda przysługującej względem pana M. K. (1) w kwocie 123 540,21 złotych oraz koszty procesu.

W uzasadnieniu powód wskazywał, iż nakazem zapłaty z 25 sierpnia 2008 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu zasądził na rzecz powoda od M. K. (1) kwotę 118 442,21 zł. Egzekucja okazała się bezskuteczną. Po wydaniu nakazu zapłaty M. K. darował swój udział w przedmiotowej nieruchomości żonie – pozwanej K. K..

Pozwana wnosiła o oddalenie powództwa i zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu.

W uzasadnieniu swego stanowiska pozwana podnosiła, iż M. K. (1) nie jest niewypłacalny, tylko komornik prowadził egzekucję nieudolnie – posiada on wierzytelności, dwa biura z wyposażeniem oraz trzy samochody ciężarowe. Zarzucała też, że dłużnik dokonał darowizny bez świadomości pokrzywdzenia wierzyciela, bowiem w tym czasie jeszcze toczyło się postępowanie zażaleniowe w przedmiocie odrzucenia zarzutów oraz miał uzasadnione przekonanie iż uzyska przychody na rzecz swego przedsiębiorstwa, Pozwana kwestionowana też samą należność podnosząc, iż toczy się sprawa o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności oraz postępowania w prokuraturze z doniesienia M. K. (1) o popełnieniu przez powoda przestępstwa z art. 270 kk, tj. o sfałszowanie weksla.

W toku procesu wobec częściowej zapłaty przez M. K. (1) należnej kwoty powód cofnął powództwo co do kwoty wierzytelności głównej w wysokości 10 437,04 zł oraz odsetek ustawowych liczonych od kwoty 118 442,21 złotych od dnia 30 grudnia 2005 roku do dnia 5 stycznia 2006 roku wraz ze zrzeczeniem się roszczenia. Następnie pełnomocnik powoda cofnął pozew co do kwoty wierzytelności głównej 566,65 zł oraz odsetek od kwoty 11 003,69 zł liczonych od dnia 1 maja 2006 r, wraz ze zrzeczeniem się roszczenia.

Po zamknięciu rozprawy przedłożony został dowód wpłaty przez pozwaną na rzecz powoda kwoty 7 438,52 zł.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Katowicach uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda J. Z. umowę darowizny z dnia 29 kwietnia 2009 roku zawartą pomiędzy M. K. (1) i K. K., której przedmiotem jest udział wynoszący 1/2 we własności nieruchomości położonej w T. przy ul. (...), zapisanej w księdze wieczystej Sądu Rejonowego w Będzinie KW. nr (...), celem umożliwienia zaspokojenia wierzytelności powoda wynikającej z nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 25 sierpnia 2008 roku sygn. akt INc 261/08 wydanego przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu do wysokości kwoty 103 881,01 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 107 438,52 zł; w pozostałej części powództwo oddalił oraz zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 9 778 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd pierwszej instancji ustalił, iż nakazem zapłaty z dnia 25 sierpnia 2008r. sygn. akt I Nc 261/08 wydanym w postępowaniu nakazowym Sąd Okręgowy we Wrocławiu nakazał M. K. (1) zapłatę kwoty 118 442,21 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 30 grudnia 2005r. oraz kwoty 5 098 zł tytułem kosztów procesu na rzecz J. Z.. Nakazowi temu nadano klauzulę wykonalności w dniu 12 maja 2009r. Postanowieniem z dnia 6 kwietnia 2009r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu w postępowaniu o sygn. akt I Nc 261/08 odrzucił zażalenie M. K. (1) na postanowienie w przedmiocie odrzucenia zarzutów od nakazu zapłaty.

Wobec braku dobrowolnej zapłaty należności stwierdzonej powyższym nakazem zapłaty powód wszczął egzekucję, którą prowadził Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Będzinie pod sygn. akt KM (...). Egzekucję między innymi skierowano do rachunku bankowego M. K. (1), jednakże wobec zbiegu egzekucji z organem administracyjnym, dalszą egzekucję z tego majątku do łącznego prowadzenia przekazano Urzędowi Skarbowemu w B.. Czynności egzekucyjne nie doprowadziły do wyegzekwowania kwoty wynikającej z w/w nakazu zapłaty. M. K. (1) w okresie wydania w/w nakazu zapłaty był dłużnikiem Skarbu Państwa z tytułu należności podatkowych, których nie uiścił dobrowolnie, wobec czego Urząd Skarbowy w B. skierował przeciwko niemu egzekucję administracyjną. Wysokość egzekwowanych należności podatkowych określona została przez M. K. (1) na kwotę 20 000 zł.

Mocą umowy darowizny z dnia 29 kwietnia 2009r. M. K. (1) przeniósł na rzecz swojej żony pozwanej K. K. udział w prawie własności nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...), prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Będzinie, czyniąc K. K. jedyną właścicielką tej nieruchomości. Uprzednio nieruchomość ta była przedmiotem współwłasności pozwanej i M. K. (1), uzyskanej na podstawie darowizny, poczynionej na ich rzecz przez rodziców pozwanej K. K..

M. K. (1) pozwał J. Z. o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 25 sierpnia 2008r. sygn. akt I Nc 261/08. Sąd Rejonowy w Będzinie w postępowaniu prowadzonym pod sygn. akt I C 20/10 wyrokiem z dnia 29 czerwca 2010r. pozbawił wykonalności powyższy tytuł wykonawczy jedynie w części, a mianowicie ponad kwotę 107 438,52 zł z odsetkami od dnia 30 grudnia 2005r. i kosztami procesu, oddalając powództwo w pozostałej części. M. K. (1) w postępowaniu tym postanowieniem z dnia 28 stycznia 2010r. został w całości zwolniony od kosztów sądowych, przedstawiając oświadczenie, iż nie jest on w stanie ponieść kosztów sądowy bez uszczerbku dla koniecznego utrzymania siebie i swojej rodziny.

M. K. (1) prowadząc działalność gospodarczą w zakresie budownictwa posiada różne wierzytelności względem swoich kontrahentów. Wierzytelności te opiewają na stosunkowo wysokie kwoty. Między innymi M. K. (1) oświadczył, iż posiada wierzytelność w kwocie 187 771,64 zł względem (...) spółki cywilnej. Jednakże wierzytelności swych nie potrafi on skutecznie wyegzekwować. W dniu 17 listopada 2010r. M. K. (1) uzyskał wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach zasądający od M. M. (1) i M. M. (2) solidarnie kwotę 114 723,17 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu. Wyrok ten uprawomocnił się.

Pozwana K. K. uściłła względem powoda J. Z. w dniu 17 stycznia 2011r. kwotę 7 438,52 zł tytułem należności głównej związanej z nakazem zapłaty z dnia 25 sierpnia 2008r., sygn. akt I Nc 261/08.

W ocenie Sądu pierwszej instancji darowizna udziału w nieruchomości oznaczonej wyżej dokonana przez M. K. (1) na rzecz swojej żony dnia 29 kwietnia 2009r. spełniała wszystkie przesłanki warunkujące, uznanie jej za czynność dokonaną z pokrzywdzeniem wierzycieli względem powoda, a tym samym bezskuteczną wobec niego na podstawie art. 527 § 1 i nast. kc.

Kwestia wierzytelności powoda będącej przedmiotem ochrony przed czynnością prawną z pokrzywdzeniem wierzycieli, nie stanowiła wartości stałej, bowiem pierwotnie powód wskazał na kwotę 123 540,21 zł, a następnie podczas rozprawy w dniu 5 stycznia 2011r. ostatecznie stwierdził, iż jest to aktualnie kwota 111 319,53 zł z odsetkami od kwoty 107 438,52 zł, nie cofając powództwa w tym zakresie. Odsetki o których mowa wyżej jak wynikało z uprzedniego pisma procesowego powoda stanowiły odsetki ustawowe liczone od dnia 30 grudnia 2005r. Odsetki liczone od tej daty wynikały również z wyroku Sądu Rejonowego w Będzinie z dnia 29 czerwca 2010r. sygn. akt I C 20/10 oraz z nakazu zapłaty Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 25 sierpnia 2008r. I Nc 261/08. Sąd wziął również pod uwagę częściowe spełnienie przez pozwaną przedmiotowej należności powoda w dniu 17 stycznia 2011r. na kwotę 7 438,52 zł. Wierzytelność chroniona powoda wynosi ostatecznie 103 881,01 zł (111 319,53 zł – 7 438,52 zł = 103 881,01 zł). Częściowe spełnienie przez pozwaną wierzytelności powoda wobec M. K. (1) skutkowało oddaleniem powództwa w tym zakresie, gdyż powództwo w tej części nie zostało cofnięte. Na zasądzone koszty procesu złożyła się kwota 6 178 zł tytułem opłaty sądowej od pozwu oraz kwota 3 600 zł, tytułem kosztów zastępstwa procesowego powoda.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia złożyła pozwana wnosząc o jego zmianę w pkt. 1 i 3 przez oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Skarżąca zarzucała:

- 1) naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na wynik sprawy, a to przepisu art. 230 kpc, 232 kpc oraz 233 § 1 kpc, poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów oraz brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego, co miało istotny wpływ na wynik sprawy;
- 2) naruszenie przepisów prawa materialnego przez błędną ich wykładnię i niewłaściwe nie, w tym w szczególności:
 - a) przepisu art. 527 § 1 kc poprzez uznanie, że w sprawie zaszyły wszelkie przesłanki uwzględnienia żądania powoda uznania umowy darowizny 1/2 udziału we własności nieruchomości położonej w T. przy ul. (...), za bezskuteczną w

stosunku do powoda oraz poprzez uznanie, że na skutek zawarcia umowy darowizny M. K. (1) stał się niewypłacalny lub co najmniej niewypłacalny w większym stopniu niż przed jej dokonaniem;

b) przepisu art. 533 kc poprzez uznanie, iż w niniejszej sprawie nie zaistniały przesłanki uzasadniające zwolnienie się pozwanej od zadośćuczynienia roszczeniu poprzez wskazanie wystarczającego do zaspokojenia wierzyciela mienia dłużnika.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd pierwszej instancji ustalił prawidłowy stan faktyczny, który Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własny.

W całości podzielić należy rozważania tegoż Sądu.

Podstawą powództwa w niniejszej sprawie był y przepisy art. art. 527 § 1 k.c. i n., statuujące tzw. actio Pauliana. Zgodnie z tą regulacją prawną gdy w skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Istnieją zatem trzy konieczne przesłanki skargi, a mianowicie: pokrzywdzenie wierzycieli, jeżeli skutkiem czynności prawnej dłużnika osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową; działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli oraz wiedza lub niezachowanie należytej staranności przy możliwości dowiedzenia się przez osobę trzecią o działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Przy czym zgodnie z art. 527§3 kc 3. jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Z kolei art. 528 kc stanowi, iż jeśli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Jak słusznie podnosi Sąd pierwszej instancji w sprawie niniejszej spełnione zostały wszystkie przesłanki dla uznania przedmiotowej czynności prawnej za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela.

Istnieje wierzytelność, która jest stwierdzona prawomocnym nakazem zapłaty Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 25 sierpnia 2008 r., opatrzonym w klauzulę wykonalności z dnia 12 maja 2009 r., tak więc powód był i jest wierzycielem M. K. (1), zresztą przynajmniej to sam pan M. K. (1) oraz pozwana dokonując wpłat.

Darowizna udziału w nieruchomości była czynnością nieodpłatną powodującą uszczuplenie majątku M. K. (1). Zgodnie z art. 527 kc do przesłanek uznania czynności prawnej za bezskuteczną względem wierzyciela należy świadomość, iż dokonując czynności prawnej działa się z pokrzywdzeniem wierzycieli, przy czym art. 529 kc przewiduje domniemanie działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, jeżeli dłużnik był niewypłacalny, lub stał się niewypłacalny na skutek dokonania darowizny.

Darowizna spowodowała, iż dłużnik stał się niewypłacalny, albo niewypłacalny w wyższym stopniu (art. 527§2 kc). Wbrew twierdzeniom pozwanej egzekucja komornicza nie była nieudolna. Po prostu wierzytelności M. K. (1) były sporne lub nieściągalne, a odnośnie samochodów, to wykazane zostało, iż były one obciążone. Zresztą przeczy temu sam fakt, iż dłużnik (wiedząc, iż naraża na uszczuplenie majątek żony) nadal nie reguluje należności. Egzekucja komornicza okazała się bezskuteczną, co najdobitniej udowadnia niewypłacalność (przynajmniej w zakresie wykazywanego majątku) dłużnika. W ocenie Sądu status M. K. (1) na skutek dokonania darowizny należy ocenić jako niewypłacalność, bowiem nie jest on w stanie regulować wymagalnych należności zarówno względem Skarbu Państwa jak i powoda. Marginalnie też zauważyć należy (co podkreślił Sąd pierwszej instancji), iż sama pozwana w odpowiedzi

na apelację wskazywała, iż jej mąż z przyczyn od siebie niezależnych nie uzyskał wynagrodzenia w wysokości około 700 000 złotych za wykonywane prace, przez co stał się niewypłacalny.

Nie można też przyjąć, iż obalone zostało domniemanie z art. 529 kc. Pozwana nie wykazała, iż jej mąż w dacie dokonywania darowizny miał otrzymać należności, a zatem nie działał ze świadomością pokrzywdzenia powoda. Za przyjęciem działania z pokrzywdzeniem wierzyciela świadczy też zbieżność dat: ostatnie orzeczenie w sprawie I Nc 261/08 wydane zostało w dniu 6 kwietnia 2009r. i stanowiło ono odrzucenie zażalenia pozwanego na postanowienie w przedmiocie odrzucenia zarzutów. Dwadzieścia dni później M. K. (1) dokonał darowizny udziału w nieruchomości, a zatem nieodpłatnie wyzbył się cennego składnika swojego majątku, jakim jest prawo własności nieruchomości. W takich realiach M. K. (1) posiadając już zadłużenie wobec Skarbu Państwa i idącą za tym egzekucję administracyjną musiał liczyć się z tym, iż dokonując darowizny nieruchomości, utrudni nieodzowną egzekucję wierzytelności powoda.

Jak słusznie podkreśla Sąd pierwszej instancji przeciwko pozwanej działa domniemanie z art. 527§3 kc oraz z art. 528 kc. Przedmiotowa darowizna dokonana została na rzecz żony dłużnika, a zatem pozwana jako osoba pozostająca w bliskim stosunku osobistym z M. K. (1) wiedziała, iż uzyskuje korzyść majątkową z pokrzywdzeniem wierzycieli. O jej wiedzy w zakresie sytuacji materialnej M. K. (1), świadczą jej stosunki osobiste wynikające z więzów małżeńskich, co poparte jest nie obalonym przez pozwaną domniemaniem prawnym przewidzianym w art. 527 § 3 kc. Nawet gdyby przyjąć, iż pozwana nie wiedziała, iż M. K. (1) działał z pokrzywdzeniem wierzycieli dokonując darowizny, to zgodnie z art. 528 kc jeżeli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Wyjaśnienia M. K. (1) odnośnie przyczyn dokonania darowizny (niezadowolenie teściów – darczyńców w związku z sytuacją materialną zięcia) są w pełni wiarygodne i nawet zrozumiałe, ale tylko utwierdzają tezę, iż celem darowizny było wyłączenie nieruchomości spod ewentualnych egzekucji.

Powyższe rozważania wskazują, iż za niesłuszny uznać należy zarzut apelacji naruszenia 527 § 1 kc poprzez uznanie, że w sprawie zaszyły wszelkie przesłanki uwzględnienia żądania powoda uznania umowy darowizny 1/2 udziału we własności nieruchomości położonej w T. przy ul. (...), za bezskuteczną w stosunku do powoda oraz poprzez uznanie, że na skutek zawarcia umowy darowizny M. K. (1) stał się niewypłacalny lub co najmniej niewypłacalny w większym stopniu niż przed jej dokonaniem.

Za niezasadny uznać należy zarzut naruszenia przepisu art. 533 kc poprzez uznanie, iż w niniejszej sprawie nie zaistniały przesłanki uzasadniające zwolnienie się pozwanej od zadośćuczynienia roszczeniu poprzez wskazanie wystarczającego do zaspokojenia wierzyciela mienia dłużnika. Zgodnie z art. 533 kc osoba trzecia, która uzyskała korzyść majątkową wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli, może zwolnić się od zadośćuczynienia roszczeniu wierzyciela żądającego uznania czynności za bezskuteczną, jeżeli zaspokoi tego wierzyciela albo wskaże mu wystarczające do jego zaspokojenia mienie dłużnika. Jak słusznie wskazuje Sąd pierwszej instancji, w tym zakresie pozwana zarzucała, iż M. K. (1) posiada wystarczający majątek na zaspokojenie wierzytelności powoda, powołując się na wierzytelność stwierdzoną prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 17 listopada 2010r. sygn. akt X GC 115/10. Jednakże sama wierzytelność stwierdzona prawomocnym wyrokiem zasądzającym nie może być uznana za wystarczające do zaspokojenia mienie, gdyż nie jest to wystarczające dla przyjęcia wypłacalności dłużników M. K. (1), a tym samym o egzekwowalności uzyskanego przezeń tytułu wykonawczego. W pełni słusznie Sąd pierwszej instancji podzielił stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 16 marca 2006r. (sygn. akt III CSK 8/06, OSNC 2006/12/207), stanowiące iż „Osoba trzecia może zwolnić się od zadośćuczynienia roszczeniu wierzyciela żądającego uznania czynności za bezskuteczną (art. 533 k.c.) także przez wskazanie realnie służącej zaspokojeniu wierzytelności dłużnika, jeżeli nie ma wątpliwości, że doprowadzi ono do zaspokojenia wierzyciela. (...) Nie oznacza to jednak, że samo wskazanie na przysługującą dłużnikowi wierzytelność jest równoznaczne ze wskazaniem mienia wystarczającego do zaspokojenia.”.

Wbrew zarzutom apelacji Sąd Okręgowy w Katowicach nie dopuścił się obrazy przepisów proceduralnych poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów oraz brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego, co miało istotny wpływ na wynik sprawy. Sąd ten dokonał prawidłowej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, a uzasadnienie wyroku spełnia wymogi z art. 328§2 kpc.

Z powołanych względów na podstawie art. 385 kpc apelację oddalono.

Orzeczenie Sądu Apelacyjnego w przedmiocie kosztów procesu za instancję odwoławczą uzasadniają przepisy art. 98 kpc oraz §§ 6 pkt 6 i § 12 ust 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. Nr 97, poz. 888 ze zmianami).